

Sygn. akt XI Ns 722/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 maja 2016 r.

Sąd Rejonowy w Toruniu XI Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodnicząca SSR Joanna Grzempka

Protokolant sekr. sąd. Anna Karulska

po rozpoznaniu w dniu 12 maja 2016 r. w Toruniu na rozprawie

sprawy z wniosku R. L.

przy uczestnictwie J. L., (...) Bank (...) spółki akcyjnej we W., Funduszu (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., G. V. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po B. L.

postanawia:

1. zatwierdzić uchylenie się przez R. L. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po B. L.;
2. ustalić, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie;
3. przyznać ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Toruniu adwokat A. K. kwotę 90 zł (dziewięćdziesiąt złotych) powiększoną o 23 % podatku VAT tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu ;
4. kosztami sądowymi, od których wnioskodawca został zwolniony, obciążyć Skarb Państwa

Sygn. akt XI Ns 722/15

UZASADNIENIE

R. L. wniósł w dniu 13 stycznia 2016 r. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce B. L. zmarłej dnia 23 listopada 2011 r. Oświadczył, że od 1997 r. nie mieszkał w mieszkaniu rodziców, podał, że jego rodzice oboje byli alkoholikami co spowodowało u niego traumatyczne przeżycia w dzieciństwie, po wyprowadzce jego kontakt z rodzicami stopniowo się urywał, od śmierci ojca w 1998 r. praktycznie odizolował się od rodziny. Podniósł, że o istnieniu jakiegokolwiek zadłużenia matki dowiedział się na skutek wszczęcia przeciwko niemu egzekucji komorniczej, zaś wcześniejsza korespondencja w tej sprawie była kierowana na adres, pod którym nie przebywał od 18 lat.

(...) Bank (...) S.A. we W., Fundusz (...) sp. z o.o w W. wnieśli o oddalenie wniosku.

Sąd ustalił, co następuje.

Wnioskodawca R. L. był synem B. L., zmarłej dnia 23 listopada 2011 r.

dowód:

akt zgonu, k. 5

akt urodzenia, k. 6

Wnioskodawca od 1997 r. nie zamieszkiwał przy ul. (...) w T.. Nie odbierał pod tym adresem żadnej korespondencji. Mieszkał tam natomiast jego brat J. L. (uczestnik postępowania) wraz z żoną.

Rodzice wnioskodawcy byli alkoholikami, co skutkowało dla niego traumatycznymi przeżyciami w dzieciństwie. Po uzyskaniu pełnoletności, 1995 r. wnioskodawca wyprowadził się z domu. Od tego czasu nie utrzymywał bliskich ani systematycznych kontaktów z matką. Widywał ją sporadycznie, raz na 2 lata. Nie spędzali razem świąt. Z matką wnioskodawcy mieszkał jego brat z żoną, z którym wnioskodawca nie utrzymywał kontaktów i o którego życiu nie miał praktycznie żadnej wiedzy. Nie wiedział np. tego czy brat pracował. Matka wnioskodawców płaciła czynsz za mieszkanie, nie miała z tego tytułu długów.

Ostatni raz wnioskodawca spotkał matką na rynku we wrześniu 2011 r. Podczas rozmowy powiedział mu, że wyszła z nałogu, wyszła „na prostą”, że nie ma długów.

Na pogrzebie matki nie rozmawiał z nikim z członków rodziny. Nikt nie informował go jakichkolwiek długach spadkowych.

dowód:

zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 22 marca 2016 r., k. 117-117v

poświadczenie o adresach i okresach zameldowania, k. 34

Na skutek wnioski wierzyciela spadkodawczyni (...) Agricole toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po niej (sygn. akt 1480/13 SR w Toruniu). W postępowaniu tym jako adres R. L. wskazany został adres ul. (...). Wnioskodawca nie mieszkał jednak pod tym adresem. Brat nie przekazywał mu żadnej korespondencji. Wnioskodawca nie odebrał osobiście żadnej korespondencji w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku.

dowód: wniosek o stwierdzenie nabycia spadku, k. 2 akt XI Ns 1480/13 SR w Toruniu

W dniu 17 listopada 2014 r. wierzyciel spadkodawczyni Fundusz (...) sp. z o.o. złożył wniosek egzekucyjny przeciwko J. L. i Robotowi L. na podstawie tytułu wykonawczego przeciwko spadkodawczyni (sprawa Km 1722/14 Komornika Sądowego przy SR w Toruniu A. O.). Z kolei w styczniu 2015 r. do Komornika Sądowego przy SR w Toruniu D. Z. wpłynął wniosek wierzyciela (...) Bank (...) S.A. o wszczęcie egzekucji przeciwko J. L. i R. L. (Km 1581/15). We wniosku egzekucyjnym jako adres wnioskodawcy wskazano ul. (...).

dowód: wnioski egzekucyjne w aktach Km 1722/14 Komornika Sądowego przy SR w Toruniu A. O. i Km 1581/15 Komornika Sądowego przy SR w Toruniu D. Z.

Sąd ustalił przedstawiony stan faktyczny na podstawie dowodów z dokumentów, w tym zawartych w aktach sprawy XI Ns 1480/13 oraz powołanych powyżej akt egzekucyjnych, a ponadto zeznań wnioskodawcy, które należało uznać za spójne, logiczne i mające odzwierciedlenie w dokumentach.

Przechodząc do kwestii prawnych, należy przypomnieć, że w razie złożenia oświadczenia w sprawie przyjęcia spadku pod wpływem błędu lub groźby stosuje się zasady ogólne, ze zmianami wynikającymi z treści art. 1019 §1 k.c. Zachowana została podstawowa zasada, w myśl której uchylenie się od skutków błędu lub groźby następuje przez złożenie oświadczenia prawokształtującego (art. 88 § 2 k.c.). Z mocy art. 1019 § 2 k.c. konstrukcję uchylenia się od skutków oświadczenia woli w sprawie przyjęcia spadku ustawodawca rozciągnął na sytuacje, w których pod wpływem błędu lub groźby spadkobierca nie zachował terminu do złożenia oświadczenia woli. W istocie w sytuacji przewidzianej w art. 1019 § 2 k.c. nie chodzi o uchylenie się od skutków oświadczenia woli, ale raczej od skutków swego biernego

zachowania czy też inaczej mówiąc od skutków fikcji prawnej wynikającej z art. 1015 § 2 zd. 1 k.c. (w poprzednim brzmieniu)

Powołanie się przez spadkobiercę, zgodnie z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c., na działanie czy też – w przypadku braku oświadczenia – na zaniechanie pod wpływem błędu wymaga wykazania, że błąd był istotny, dotyczył czynności prawnej i znajduje usprawiedliwienie w okolicznościach sprawy. W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że to dodatkowe wymaganie istotności błędu służy wyeliminowaniu możliwości wzruszenia czynności prawnych z błahych powodów. Zgodnie z ugruntowanym poglądem, nieznajomość przedmiotu spadku nie może być uznana za błąd istotny, jeżeli jest wynikiem niedołożenia należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC z 2006 r. nr 5 poz. 94; z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, Lex nr 677786, z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11, OSNC z 2013 r. nr 3 poz.39). Wykazanie takiej relacji między nie może wynikać z samych twierdzeń zainteresowanej osoby. Za błąd istotny spadkobiercy uznać należy tylko taki brak wiedzy o stanie spadku, który zaistniał mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC z 2006 r. nr 5 poz. 94). Słusznie też zarówno w piśmiennictwie jak i judykaturze uznaje się, że o możliwości uchylenia się od skutków oświadczenia woli decydują obiektywne kryteria (m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., IV CSK 533/10, Lex nr 989135). Już w art. 37 § 2 kodeksu zobowiązań a później w art. 72 § 2 Przepisów ogólnych prawa cywilnego wymagało się od składającego oświadczenie woli „rozsądnej” oceny, którą trudno pogodzić z rażącym niedbalstwem lub lekkomyślnością błędzącego.

Stwierdzenie, czy spadkobierca dołożył należytej staranności, powinno być poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od niego wymagać. Chodzi tu o sprecyzowane czynności, które faktycznie i prawnie spadkobierca mógłby podjąć zmierzając do uzyskania koniecznej wiedzy o spadku. W razie niepodjęcia przez spadkobiercę jakichkolwiek czynności, celowe jest określenie, jakich działań w danych okolicznościach, prowadzących do pozyskania tej wiedzy można było od niego oczekiwać, ponieważ doprowadziłyby do uniknięcia błędu.

Ponieważ art. 1019 k.c. nie określa terminów uchylenia się od skutków złożonego pod wpływem błędu lub groźby oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, do czynności tej zastosowanie znajdzie art. 88 § 2 k.c., przewidujący roczny termin zawity liczony przy błędzie od jego wykrycia.

Na gruncie niniejszej sprawy wnioskodawca powinien zatem wykazać, że gdyby znał prawdziwy stan majątkowy matki, to odrzuciłby spadek w ustawowym terminie, a więc w ciągu 6 miesięcy od otwarcia spadku tj. do 23 maja 2012 r., a jednocześnie że brak tej wiedzy nie był rezultatem braku po jego stronie należytej staranności.

W opinii Sądu w ustalonym stanie faktycznym nie można przypisać wnioskodawcy braku należytej staranności, której wyrazem miałyby być zaniechanie ustalenia stanu majątku spadkowego. Dla oceny tej decydująca jest okoliczność, że wnioskodawca od lat praktycznie nie utrzymywał kontaktów z matką. Ich relacji nie można określić nawet jako luźnych. Zaakcentowania wymaga, że choć mowa jest o relacjach między najbliższymi członkami rodziny, to od szeregu lat wnioskodawca widywał matkę przypadkowo, nie miał żadnej wiedzy o jej bieżącej sytuacji, tak też mieszkającego wraz z nią brata. Co więcej, podczas przypadkowego spotkania w 2011 r. matka poinformowała go, że „wyszła na prostą”. W tych okolicznościach wydaje się oczywiste, że wnioskodawca nie mógł wiedzieć o zaciąganych przez nią zobowiązaniach, ani nawet nie miał ogólniejszej wiedzy o jej finansowej. Na tle zbieżnego co do istoty stanu faktycznego Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż wieloletni brak bliższych kontaktów syna z ojcem sprawia, że nie można postawić temu ostatniemu zarzutu braku wiedzy o stanie spadku będącego wynikiem braku z jego strony należytej staranności (postanowienie SN z dnia 1 grudnia 2011 r. I CSK 85/11, Legalis nr 464790).

W świetle zasad doświadczenia życiowego wnioskodawca nie miał także podstaw do przypuszczeń, że matka miała zobowiązania kredytowe lub podobne. Wprawdzie w przeszłości nadużywała alkoholu, jednak samo przez się nie oznacza to, że z wysokim prawdopodobieństwem miała długi. Niedługo przed śmiercią przedstawiała wnioskodawcy swoją sytuację jako dobrą.

W takim stanie rzeczy wnioskodawca, działając rozsądnie, nie musiał mieć powodów do obaw, że matka była zadłużona, zwłaszcza na dużą skalę. W ocenie Sądu nie można oczekiwać aby w sytuacji braku jakichkolwiek sygnałów o możliwym zadłużeniu, spadkobiercy poszukiwali we własnym zakresie hipotetycznych wierzycieli. Podstawą stwierdzenia o niedołożeniu należytej staranności powinno być bowiem ustalenie jakich nie teoretycznych lecz konkretnych starań spadkobiercy zaniechali. W niniejszej sprawie nie sposób przyjąć, że od wnioskodawcy można było i należało oczekiwać jakichś szczególnych czynności poszukiwawczych, które powinien podjąć po śmierci matki a których nie dopełnił. Trudno przecież uznać za uzasadnione i potrzebne np. wypytywanie brata, z którym od lat nie utrzymywał bliższych kontaktów, jeśli nic nie wskazywało na to by zmarła pozostawiła po sobie długi. W tym kontekście należy przytoczyć trafny pogląd, że nie ma podstaw do nakładania na spadkobierców obowiązku składania profilaktycznego oświadczenia spadkowego (zapobiegawczego odrzucenia spadku), nawet przy braku pewności, co do stanu spadku, na co wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04 (OSNC z 2006 r. nr 5 poz. 94), który to pogląd jest miarodajny również w rozpoznawanej sprawie.

Reasumując, okoliczności faktyczne sprawy uprawniały do zatwierdzenia uchylenia się przez wnioskodawcę od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, gdyż niezłożenie oświadczenia w ustawowym terminie wynikało z jego usprawiedliwianej niewiedzy o przedmiocie spadku.

Wnioskodawca powziął informacje o zadłużeniu spadkodawczyni w styczniu 2015r., a więc wówczas nastąpiło wykrycie błędu w rozumieniu art. 88 § 2 k.c. Wniosek do sądu w niniejszej sprawie złożył przed upływem roku od wykrycia błędu, składając w toku sprawy oświadczenie o odrzuceniu spadku. Tym samym zostały zachowane przesłanki z art. 1019 § 2 w zw. z art. 1019 § 1 pkt 1 i 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c., zatem oświadczenie to należało zatwierdzić (art. 1019 § 3 k.c.) o czym orzeczono w pkt. 1 sentencji.

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z regułą ponoszenia kosztów związanych z własnym udziałem w sprawie przez poszczególnych uczestników (art. 520 § 1 k.p.c.).

W pkt. 3 sentencji Sąd przyznał pełnomocnikowi wnioskodawcy ustanowionemu z urzędu wynagrodzenie na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. (t.j.Dz. U. z 2015 r. poz. 615), w wysokości wynikającej z § 9 pkt 2 i § 19 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 461).

O kosztach sądowych orzeczono zgodnie z art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025 ze zm.).